

До 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка

УДК 655.41:821.161.2"Кобзар"(09)

*О. П. Степченко,
кандидат історичних наук
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського*

ДО ІСТОРІЇ ВИДАННЯ ШЕВЧЕНКОВОГО «КОБЗАРЯ» САНКТ-ПЕТЕРБУРЗЬКИМ «БЛАГОДІЙНИМ ТОВАРИСТВОМ ВИДАННЯ ЗАГАЛЬНОКОРИСНИХ ТА ДЕШЕВИХ КНИГ ДЛЯ НАРОДУ»

Представлені до публікації документи про видання «Кобзаря» Т. Г. Шевченка «Благодійним товариством видання загальнокорисних та дешевих книг для народу», очолюваним П. Я. Стебницьким, що зберігаються в особовому архівному фонді видатного українського діяча, є додатковим джерелом для більш поглибленого вивчення як історичних реалій, пов'язаних з популяризацією творчості великого українського поета в царській Росії початку ХХ ст., так і постаті власне П. Я. Стебницького.

Ключові слова: Т. Г. Шевченко, «Кобзар», «Благодійне товариство видання загальнокорисних та дешевих книг для народу», П. Я. Стебницький.

Серед численних унікальних документів, що зберігаються в фондах Інституту рукопису НБУВ, почесне місце посідає рукописна Шевченкіана, яка складається переважно зі списків творів Великого Кобзаря, спогадів про нього його сучасників та наукових праць, присвячених життєвому та творчому шляху Т. Г. Шевченка. Так, значний за обсягом та важливий за змістом рукописний масив складають матеріали, що висвітлюють історію опублікування першого повного «Кобзаря» Т. Г. Шевченка, який побачив світ у 1907–1908 та 1910 рр. у Петербурзі. Активну участь у виданні поетичного збірника брали П. Я. Стебницький та В. М. Доманицький (останній був редактором «Кобзаря»).

Як відомо, цензурні заборони стосовно збірки Т. Г. Шевченка «Кобзар» не припинилися й по смерті поета. Тільки після 1905 р. стало можливим видання більш повного «Кобзаря», і то не довгий час. «Благодійне товариство видання загальнокорисних та дешевих книг для народу» разом з «Товариством ім. Т. Г. Шевченка для допомоги нужденним уродженцям Південної Росії, що вчать у вищих навчальних закладах С.-Петербурга» опублікувало 10 тисяч примірників «Кобзаря», взявши за основу текст

видання Ю. С. Романчука 1902 р. Це було перше на той час хронологічно упорядковане повне видання поезій Т. Г. Шевченка в Росії (217 творів). До нього увійшли нові твори, віднайдені в архіві петербурзького Департаменту поліції, в Чернігівському музеї В. В. Тарновського, Київському музеї «древности и искусств», Румянцевському музеї в Москві, в приватних осіб, зокрема в В. П. Науменка. В Петербурзі знайшовся рукописний збірник Шевченкових творів, укладений І. М. Лазаревським, з правками Т. Г. Шевченка [1]. Саме П. Я. Стебницькому довелося прийняти на себе всю відповідальність за видання унікального на той час «Кобзаря».

Зі спогадів С. Ф. Русової про цю подію: «... найголовніша і найтяжча праця це було добитись у адміністрації дозволу на «повне» видання. Майже кожний вірш із так званих «нецензурних» творів Шевченка приходилося виривати у начальства добре обміркованою дипломатичною упертістю, і ця праця найбільше належала Стебницькому Петрові Януаровичу» [2]. То була регулярна і непроста праця, яка вимагала терпіння, витривалості та неабиякої наполегливості. П. Я. Стебницький займався уточненням дат, редагуванням тексту, вів перемовини з власниками автографів, листувався з В. М. Доманицьким, виконуючи всі його настанови з приводу компонування «Кобзаря». У цьому «Кобзарі» було надруковано раніше заборонені твори Т. Г. Шевченка та твори, які до цього не друкувалися. Видання мало величезний попит і розійшлося за три місяці. Довелося робити друге видання в розмірі 25 тисяч примірників, але цензура його заборонила, і П. Я. Стебницькому як голові «Благодійного товариства» довелося відповідати перед судом. Цей факт він детально описав у своїх статтях «Повний «Кобзар» у Росії» та «Кобзар під судом», згадавши, зокрема, про конфіскацію всіх трьох видань «Кобзаря» та про суд над видавцями і над текстами Шевченкових віршів: «За чотири роки 1907–1910 було кинуте в люди кілька десятків тисяч томів з точним, неврізаним і неприкритим вогненным словом великого співця, яке доти лиш уривками, випадково доходило до свідомості окремих одиниць в рідких здобутках закордонної нелегальної літератури. Це було, можна сказати, нове народження Шевченка, яке вперше поставило його на весь зріст перед громадянством, перед рідним краєм, перед усією Росією» [3]. Але вже в лютому 1911 р. було накладено арешт на всі видання, що з'явилися протягом останніх років. Про це йдеться в документах П. Я. Стебницького – в «Деле об издании в России полного Кобзаря Шевченко» та «Издании полного «Кобзаря» Шевченко», в документах за 1906–1916 рр., зокрема в листуванні Товариства ім. Т. Г. Шевченка з різними організаціями та окремими особами; прибутково-витратних книгах на I та II видання «Кобзаря» Т. Г. Шевченка; списках передплатників; виписках

з протоколів засідань; заявах; угодах; рахунках; різних довідках; касових ордерах, звітах; судових повісток та судових рішеннях тощо. В архіві П. Я. Стебницького зберігаються набірні примірники другого та третього видань «Т. Шевченко. Кобзар» (1907–1908 рр., 1910 р.) з правками П. Я. Стебницького та В. М. Доманицького.

Запропонований до публікації документ «Справоздання по виданню «Кобзаря» є звітом П. Я. Стебницького Загальним зборам «Благодійного товариства видання загальнокорисних та дешевих книг для народу». Текст документа передано за сучасним правописом, із збереженням мовних особливостей того часу. Технічні та граматичні помилки виправлені без застереження.

Справоздання по виданню «Кобзаря»

Перше видання «Кобзаря», по якому на торішніх зборах можна було подати лиш загальні цифри, тепер вже цілком виявило свої результати для обох Товариств. Правда, ще не всі рахунки по першому виданню закриті, – єсть недоїмка за 50 прим. на книгарні Мартинова; але ж це не заважає подати сьогодні певні цифри по цій частині операцій видавничої комісії.

При початку видання Комісія мала субсидію од В. Ф. Симиренка – 1800 р. Передплата дала 3930 р. 29 к., продаж за скидкою од 20 до 30% (лічачи тут і недоїмку Мартинова) дав 6430 р. 67 к.; крім того за час видання набігло процентів на біжучім рахунку банку на 233 р. Всього каса I видання мала 12393 р. 96 к.

З цих грошей пішло на всякі видатки по організації (оповістки, розсилка проспектів, листів то що) 122 р. 74 к., на само видання (друк, папер, портрет, редакція тексту) 4763 р.; видатки по продажу (упаковка, публікації, робота по розсилці) взяли 321 р. 57 к. Всього по I виданню витрачено 5207 р. 31 к.

Таким чином, од I видання Товариства мають загальний прибуток 7181 р. 60 к., з якого треба одчислити 1800 р. на поворот субсидії д. Симиренку.

З погляду на незвичайно скорий продаж першого видання, обидва Товариства торік постановили доручити Комісії видати «Кобзарь» другим типом, вживши на це виручку од першого видання. Окрім великого інтересу, який виявила до повного «Кобзаря» широка публіка і який давав надію на те, що так само добре піде й друге видання, були ще причини, що викликали потребу в другім виданні. Перше – з'явилися нові матеріяли в автографах Шевченка, з котрими можна було сподіватись видати ще повніший і певніший текст «Кобзаря». Друге – в новому виданні можна було задовольнити ті бажання, які були висловлені з приводу першого видання, щодо зверхности книжки, а також подбати про широкі народні маси, випустивши частину книжок можливо дешевою ціною.

Маючи це на увазі, Комісія постановила видрукувати типу, відповідного першому виданню, – тільки 7000 прим., дорожчого типу – з кращим папером і з кількома портретами – 2000, а дешевого – на гіршім папері – 16000 прим., –

всього 25000. Звичайно, Комісія не думала, що таке велике число примірників розійдеться дуже швидко, – але рахувала на весь протяг, що зостається до 50-ліття смерті Шевченка, тобто до кінця літературної власності на «Кобзарь». Ціну цим трьом типам «Кобзаря» Комісія визначила відповідно: 3 р., 1 р. 50 коп. і 60 коп.

За згодою власників «Кобзаря» Комісія приступила до другого видання, запросивши редагувати його – знов д. Доманицького. Окрім нової перевірки тексту д. Доманицький взяв на себе також скласти для народнього видання пояснюючі примітки під текстом до всіх малозрозумілих слів і коротку, популярну біографію Шевченка.

При початку видання Комісія мала далеко не всю виручку од першого видання, – бо гроші од комісіонерів поступали поволі і, як сказано вище, ще досі рахунки не зовсім закриті. Знов була оголошена передплата, яка дала 2548 р. 10 к. (залічуючи сюди й виручку од петербурзьких книгарень, що зараз по виході книжки, взяли кілька сот примірників по передплатній ціні). Виконання роботи комісії на цей раз дуже утруднилось тим, що власне разом друкувалось цілих три видання – дороге, середнє й дешеве; кожне мало свої особности й вимагало особих заходів і технічного пристосування, – що відбилося і на ціні друкарської роботи. Всього видатків було – по організації (оповістки, матеріяли до тексту) – 141 р. 25 к., видання (друк, папер, портрети, редакція) – 10099 руб. 13 к. Видатки по продажу до 31/III взяли 433 р. 74 к. Всього по це число витрачено 10674 р. 12 к. Завдяки тому, що за папер виплачувалось частинно, з трьохмісячним кредитом, Комісія встигла, з допомогою продажу – по 31/III на 1687 р. 62 к. – покрити в марті всі кошти видання, і тепер вже каса Комісії має лишок 748 р. 25 к. – з котрого починається поворот капітала видання.

Досвід показав, що тепер продаж іде куди млявіше проти першого видання і що на дуже скору реалізацію нового видання, справді, не слід сподіватись. З цього виходить, що й результати реалізації мусять бути не такі вигідні, як при першій виданні. Тоді книгарні радо брали книжки за готові гроші з початку за 30% знижки, далі за 25 і навіть за 20%, а тепер – великим книгарням переважно доводиться оддавати на комісію і то не менше, як за 30%.

Чималу шкоду виданню комісії зробив один аферист книгарь, що, скориставшись оповістками комісії про друге видання, випустив передрук старого київського «Кобзаря», з зверхнім виглядом, трохи подібним до нашого першого видання. Ця книжка пішла на торг в кількості 5000 прим. за місяць до нашого другого видання і, можна думати, трохи перебила йому дорогу, бо книгарі – деякі не свідомо, а деякі через вигоду великої знижки – пускали контрафакцію в продаж як «справжній повний «Кобзарь» останнього видання». Тепер, з доручення властивців «Кобзаря», член Комісії, присяжний повірений М. М. Дубяга позивається з контрафактором, але як скінчиться діло, трудно сказати.

Складний характер другого видання «Кобзаря», призначеного одночасно для різних верств громадянства, дуже утруднило Комісію в справі продажу дешевого – народього видання. Комісія не випустила ще цього типу книжки в

вільну продаж, виходячи з думки, що при дуже незначній різниці зверхнього вигляду і великій різниці в ціні, дешевий «Кобзарь» в книгарнях переб'є попит на середній, тож що поки випродається дешевий, то середній зістаріється. Цей острах підтверджували й українські книгарні, з якими комісія з цього приводу радилась. Через те досі Комісія продає дешевого «Кобзаря» лиш окремим людям, що беруть книжку спеціально задля розповсюдження в селах; для такої мети це видання йде в продаж по 42 к. і 40 к. примірник. Між іншим, в цій справі почали звертатись до видавництва земства, купуючи дешевого «Кобзаря» для народніх шкіл та бібліотек. Харківське земство взяло 600 пр., Чернігівське замовило 100. Нещодавно Комісія розіслала всім українським губернським земствам листи і зразкові примірники дешевого видання і, можна думати, цим шляхом розпустить значну кількість книжок межи сільським людом. А з часом, коли вже не буде небезпеки за випродаж середнього видання, можна буде пустити дешевого і в книгарні. Але й тепер – всі, хто має змогу направити дешеве видання «Кобзаря» безпосередньо в українське село, – можуть брати у Комісії книжки з показаною вище великою знижкою.

Виїмкова продаж дешевого видання була для редакції «Ради» на безплатний додаток річним передплатникам. З погляду на потребу піддержати самотню українську щоденну часопись і допомогти їй ширшому розповсюдженню, Комісія признала можливим одступити «Раді» 1000 прим. на виїмкових умовах – близько до своєї ціни: 35 коп. за примірник.

Як би мляво не йшла продаж другого «видання «Кобзаря», але все-ж тепер, в початку року, комісія вибрала вже зверх видатків, близько 800 руб. лишку – і, можна думати, за цей рік поверне значну частину витраченого на друге видання прибутку з першого. Виникає питання про поділ цього прибутку межи обома Товариствами і про одчислення якогось відсотка на памятник Тарасу Шевченку. Ці обидва питання, мені здавалось-би, слід порішити на теперішніх річних зборах обох Товариств, щоб далі вже Комісія мала змогу зводити рахунки по твердим постановам загальних зборів.

Щоб вчислити приблизно, який чистий прибуток має вплинути з другого видання «Кобзаря» по випродажу всіх примірників, я рахуватиму ціну видання по найнижчим нормам, по яким воно реалізувалось і може бути реалізовано надалі, цебто для двох дорожчих типів – по передплатній ціні (2 р. і 1 р.) і для дешевого – по 40 к. за примірник. Це я роблю як з обережності, – бо не відомо як далі піде продаж, так і з тої причини, що видавництво ще має нести видатки, які тепер теж трудно обрахувати (плата за склад та страховку дешевого видання, публікації, упаковка тощо). Отже, по такому рахунку продажна ціна всього товару буде $4000 + 7000 + 6400 = 17400$ рублів. З тої ціни вже реалізовано по передплаті та продажу на 2548 р. 10 к. + 1687 р. 62 к. = 4235 р. 72 к., – то на руках та на комісіонерах зостається нереалізованого товару на 13164 р. 28 к. Додавши сюди касову готівку на 31/III – 748 р. 25 к., – я маю суму 13912 р. 53 к., яка й буде приблизною цифрою загального прибутку, що має дати друге видання. Одщитавши з цієї суми субсидію д. Смиренка – 1800 р. та прибуток од першого видання – 5386 р. 65 к., – матимем для чистого прибутку, що можна сподіватись од другого видання – 6725 р. 88 к.

Всього по обом виданням чистий прибуток буде 5386 р. 65 к.+ 6725 р. 88 к. = 12112 р. 53 к., або округливши – 12000 руб.

Ця цифра, як сказано, тільки приблизна, мабуть вона буде більша, бо ті лишки, що дадуть звичайні умови продажу (30%) проти взятих в рахунок найдешевших цін, переважать ті видатки, які ще доведеться нести до реалізації всього видання.

Але-ж поки точна цифра прибутку невідома, не можна взятись до його поділу, а також трудно визначити й жертву на пам'ятник, бо тільки з продажу останнього примірника можна було б установити точний обрахунок результатів видання.

Через те мені здавалось би, найкращий спосіб розв'язати обидва питання тепер же був би такий: з того прибутку, що поступатиме в касу видання, найперше одлічити і повернути д. Симиренку його субсидію – 1800 р.; дальший прибуток направляти в каси обох товариств, поки не покриється капітал, взятий з першого видання (5386 р. 65 к.). Додавши до цього капіталу для рівної цифри і для легшого поділу ще 613 р. 35 к. – ці 6000 рублів уважати за прибуток Товариств і поділити між ними по 3000 руб. кожному. На цьому закінчити всі рахунки товариств з виданням «Кобзаря», – а весь дальший прибуток з продажу, цебто решту 6000 руб. чи близько того, – повернути на пам'ятник Шевченку.

При цій способі рощоту, – Товариства збережуть собі з невеличким додатком весь прибуток од першого видання, а весь прибуток другого – піде на пам'ятник. Це буде може 50% всього прибутку, може трохи більше, але такий порядок дуже упростить і улегшить завдання видавництва: по одліченні показаних вище 1800 р. та 6000 р. кожний карбованець з продажу можна буде посилати просто Полтавській управі в касу будовання пам'ятника. Крім того – в дальших газетних публікаціях можна буде виразно сказати, що чистий прибуток видання йде на пам'ятник – і це може сприяти скорійшому продажу книжки.

В цій справі я просив би збори висловитись і зробити постанову.

В додаток мушу доложити зборам, що рахунки по обом виданням «Кобзаря» ще досі не були обрев'ювані: торік це було зробити трудно, бо операції видання були саме в ходу. Тепер, коли вже всі рахунки власне по виданням можна уважати за закінчені і зосталась тільки справа реалізації, – було б можливо і слід би зробити ревізію, – щоб тим дати змогу і Комісії збутись зайвого матеріалу по документам, що втратили своє значіння.

Ще зостається доложити зборам, що Комісія, бажаючи дати редакторові можливо більше матеріалу що до текстів, купила у Варшаві у д. Богданенка цікаву рукопись з цінними варіантами деяких Шевченкових творів (про цю рукопись докладно говорить д. Доманицький в своїй передмові). По використанні цього матеріалу Комісія признала за найкраще пожертвувати цю рукопись в наш національний музей в Чернігові.

П. Стебницький

30 марта 1908 р.

Справоздання по продажу «Кобзаря»

За минулий рік продаж «Кобзаря» йшла досить повільно, і увагу покупців доводилось час від часу піддержувати публікаціями. Проте з осені видавнича Комісія випустила в книгарні дешеве видання, призначивши для нього таку ж знижку, як і для дорожчих типів, тобто 30%. Це видання одразу пішло дуже добре, не уважаючи на те, що вже до випуску в книгарні його чимало розійшлося межі південними земствами. Врешті, становище каси «Кобзаря» дозволило вже в кінці жовтня повернути позичені у В. Ф. Смиренка на видання 1.800 руб. до розпорядження властивця, – причому 300 руб. з цих грошей д. Смиренко призначив передати в касу «Благотворительного общества издания общепользных и дешевых книг».

Всього на 12 квітня 1909 р. з продажу «Кобзаря» 2-го видання виручено 6267 р. 55 к. Інших прибутків (од продажу портретів, од % по біжучому рахунку тощо) було одібрано 199 р. 06 к. Всього, з передплатою, за 2-е видання «Кобзаря» вибрано по це число – 8423 р. 61 к.

Витрачено по 12/IV 1909 р. на видання, публікації, упаковку, розсилку, за склад, страховку і т. п. – 11076 р. 45 к.

Доложивши до прибутку капітал, що дало I-ше видання «Кобзаря» – 7187 р. 60 к., – та одлічивши видатки, – здобудем суму 5134 р. 76 к., що поступило до 15 марта на поворот боргу 2-го другого видання. З цієї суми 1800 руб. пішло на борг д. Смиренку, а решта – 3334 р. 76 к. – це здобуток на поворот капіталу I-го видання. Таким чином, до сього часу вже повернута більша частина тої суми, яка припадає обом петербурзьким українським товариствам як прибуток з першого видання «Кобзаря».

Операція продажу тепер іде переважно на комісійних умовах. Таким чином, цифра виручки не відповідає кількості забраних у видавництва комісіонерами книжок. На 12/IV за комісіонерами-дебиторами числиться ще книжок на 4010 р. 99 к.

На запитання про те, як іде продаж кожного типу видання, можна одповісти цифрами, що показують, скільки ще зосталось книжок кожного типу на складі у видавництва. На 12/IV дорогого видання (по 3 руб.) зосталось з 2000 пр. ще 1059; звичайного (по 1 р. 50 к.) з 7000 пр. – 1477 і дешевого (по 60 к.) з 16 000 пр. – 4131. В відсотках до видрукованих примірників на руках у видавництва зосталось: 52.9%, 21.1%, 25.8%.*

Таким чином, найбільш жваво йде, як видно, звичайний тип видання (по 1 р. 50 к.), – котрого вже вийшло з рук видавництва мало не 4/5. Але коли взяти на увагу, що дешеве видання випущене в широку продаж тільки 4 місяці, то перше місце по швидкому збуту доведеться віддати цьому типу видання. Зате розкішний тип «Кобзаря» (по 3 руб.) іде дуже мляво; але, як взяти на увагу, що ще досить зосталось часу на випродаж книжок, – мало не два роки, – то можна сподіватись, що і цей тип буде випроданий без остачі.

З поданих цифр можна вивести, що з кінцем цього року видавництво мабуть поверне весь призначений обом Товариствам прибуток – 6000 руб., – які тоді й

можна буде поділити між Товариствами. Далі піде вже продаж на чистий прибуток од другого видання, призначений на торішних зборах в фонд збудування пам'ятника Шевченку в Києві.

На закінчення подаю головні цифри по балансу видавництва на 12/IV 1909 року.

		Каса.	
<u>Приход.</u>			
Капитал I издания		7187 р.60 к. ¹⁾	
Подписка на II изд.		2.557 р.-к.	
Продажа: книг		6049-22	8.602-22 ²⁾
портретов		11-60	
На пересылку получено		110-86	
Разных поступлений		27-85	
% по текущему счету		46-50	196-81
	Итого	15986-63	
<u>Расход</u>			
Собственно на издание		10099 р.	13 к.
Публикация		160 р.	20 к.
Упаковка		311-31	
Розсылка		208-10	
Разные расходы		88-85	
% «Киев. Стар.» за подписку		12-86	
Хранение и страховка		139-74	
Почтовые и гербовые		41-85	962-91
Возврат субсидии		1800	
	Итого	12862-04	
	Прибыль (за счет I изд.)	3124-59 ^{1) 2)}	
	Баланс	15986-63	
<u>Наложенные платежи</u>			
К получению: Кременчуг		17 р.	85 к.
Харьков		7 р.	35 к.
Ахтырка		4 р.	20 к.
Кар[...]		8-40	
Козелец		21	58-80 к.
<u>Дебиторы</u>			
<u>Осталось у комиссионеров на сумму:</u>			
1. «Українська книгарня» –		1291 р.	71 к.
2. «Літ. Наук. Вістник»		1213 р.	75 к.
3. «Нов. Время»		273–	
4. «Освобожденье»		294–	

5. Карбасников		287-70	
6. «Наша жизнь»		95-55	
7. «Труд»		50-	
8. Маркевич		373-80	
9. Одесская «Просвіта»		22-05	3901р. 56 к.
	Перенос		3901 р. 56 к.
Идзиковский		22-83	
Кравченко		21	
Грибинюк		32-55	
Богуславский		40	116-38
	Итого		4017-94

Инвентарь

Осталось на складах каждого типа:

	По 3 р.	По 1 р. 50 к.	По 60 к.
1. Склады Кокарева	–	–	5100
2 .П. П. Катеринич	914	1394	–
3. П. Я. Стебницький	139	69	57
4. Я. П. Забелло	10	14	41
Итого	1063	1479	5198

*Всього ж на руках зосталось 7740 пр. або 31% з випущених 25000.

Примечания

¹⁾ В т. ч. недоимка

Мартынова 52 р. 50 к.

% по кассе П.П.К. 17-58

Субсидия В.Ф.С. 1800

²⁾ В т.ч. по кассе П.П.К. 173 р. 25 к.

П. Стебницький

15/III 1909.

Ф. 244, од. зб. 361, арк. 12–17.

Список використаних джерел

1. Твори Тараса Шевченка. Кобзар. Т. I. (1838–1847) / під ред. І. Франка. – С. VI. – Львів, 1908.
2. Софія Русова. Мої спомини. 1879–1915 // За сто літ. Матеріали громадського і літературного життя України XIX – поч. XX ст. – Кн. 3. – 1928. – С. 186.
3. ІР НБУВ, ф. 244, од. зб. 103.

O. Stepchenko

On the history of publication of T. Shevchenko «Kobzar» by Saint Petersburg «Charity Society of Publication of Universally Beneficial and Cheap Books for Public»

We have submitted for publication the documents about T. Shevchenko «Kobzar» publication by the «Charity Society of Publication of Universally Beneficial and Cheap Books for Public», headed by P. Stebnytsky, which are deposited in the private archival fonds of a famous Ukrainian public person. These documents are an additional source for more detailed research of both the historical specific concepts associated to the great Ukrainian poet creative works popularization in tsarist Russia of the beginning of the XXth century and the personality of P. Stebnytsky. The documents of «Kobzar» Publication Reports» and «Kobzar» Sales Reports» are the reports of P. Stebnytsky to the General Meeting of «Charity Society» in 1908 and 1909, and they present details of «Kobzar» path from a publishing house to a reader.

Key words: T. Shevchenko, «Kobzar», «Charity Society of Publication of Universally Beneficial and Cheap Books for Public», P. Stebnytsky.

O. П. Степченко

К истории издания Шевченковского «Кобзаря» Санкт-Петербургским «Благотворительным обществом издания общепольных и дешевых книг для народа»

Представленные к публикации документы об издании «Кобзаря» Т. Г. Шевченко «Благотворительным обществом издания общепольных и дешевых книг для народа», возглавляемым П. Я. Стебницким, которые хранятся в личном архивном фонде известного украинского деятеля, являются дополнительным источником для более полного изучения как исторических реалий, связанных с популяризацией творчества великого украинского поэта в царской России начала XX в., так и личности собственно П. Я. Стебницкого. Документы «Справоздания по виданию «Кобзаря» и «Справоздания по продаже «Кобзаря» являются отчетами П. Я. Стебницкого перед Общим собранием «Благотворительного общества» за 1908 и 1909 гг. и детализируют путь «Кобзаря» от издательства до читателя.

Ключевые слова: Т. Г. Шевченко, «Кобзарь», «Благотворительное общество издания общепольных и дешевых книг для народа», П. Я. Стебницкий.